

προυσία τῶν μεγάλων εἰκόνων τῆς ἔθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας.

Α΄.

Ὅτι ἡ φιλολογία ἐνασκει ἀκαταμάχτην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς πορείας τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ὅτι αὕτη ἐστὶν ὁ μέγιστος τῶν ἠθικῶν παραγόντων τῆς ἀνθρωπότητος παρὰ πάντων σήμερον ἀνομολογεῖται ὡς ἀξίωμα ἀνεπίδεκτον ἀντιρρήσεως. Ἄλλ' ἡ φιλολογία ἤρξατο οὕσα τοιαύτη μόνον ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ ἑλληνισμὸς ἀπεξέδυσεν αὐτὴν τοῦ ἀποκλειστικοῦ χαρακτηῆρος ὃν ἔφερε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀσιατικοῖς ἔθνεσιν, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ ἑλληνισμὸς, νέος Προμηθεὺς, κλέψας τὸ πῦρ ὅπερ ζηλοτύπως ἐφύλαττον καὶ ἔκρυπτον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν βεβήλων τάξεων τοῦ λαοῦ, οἱ ἄνθρωποι τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ ξίφους, κοινὴν πᾶσιν τὴν χρῆσιν αὐτοῦ κατέστησαν. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀσιατικοῖς ἔθνεσιν ἐν ταῖς ἀρχαίοις ἐκείναις ἱεροκρατικαῖς καὶ στρατοκρατικαῖς κοινωνίαις ἡ φιλολογία ἦν μὲν τὸ πᾶν, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ἦν. Ἦν ὁ ὕμνος, ὃν οἱ ἱερεῖς ἐδίδασκον τὸν λαόν, ἦν ὁ πολεμικὸς ἢ θριαμβικὸς παιὰν, ἦν τὸ προφητικὸν ἄσμα ὅπερ τὸν ἄνθρωπον ἐμύει εἰς τὰ μυστήρια τῆς τύχης αὐτοῦ τε καὶ τῆς φυλῆς αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ ἐνθουσιασμὸς, ἡ εὐσέβεια, ἡ ἀνδρεία, ἅς ταῦτα ἐνέπνεον, δὲν ἀνῆκον τῇ φιλολογίᾳ· δὲν ὠμίλει ἡ φιλολογία, ἀλλ' ἡ θρησκεία, τὸ φυλετικὸν πνεῦμα, τὸ πολεμικὸν αἶσθημα, πάντες συνελόντι εἰπεῖν, οἱ ἠθικοὶ παράγοντες, οἵτινες πρῶτοι ὀδηγοὶ τῇ ἀνθρωπότητι ἐγένοντο καὶ μεθ' ὧν συνεχέετο τότε ἡ φιλολογία. Ἦτο τότε ἡ φιλολογία ἡ φωνή, ὁ λόγος θεῶν δυνάμεων, ἀλλ' ὁ λόγος οὗτος στενῶς συνεδέετο μετὰ τῶν δυνάμεων τούτων καὶ δὲν εἶχεν ἔτι ἐνσαρκωθῆ ὡς ἰδία τις ὑπόστασις, ὥστε δυνάμεθα εἰπεῖν περὶ τῆς φιλολογίας, ὡς